

Az a csodálatos új út

(RÁDIÓJÁTÉK)

SZEREPLŐK:

ÉN
Ő
ŐMEGÉN

ÉN: Egy, kettő, három, négy. Négy út van.

Ő: Négy.

ÉN: De melyik az igazi? Amelyik arra az új útra vezet? Négy felé is mehetünk. Mehetnénk.

Ő: Menjen csak.

ÉN: Na, nem! Megvárom, fiatalember. Csak bütykölje nyugodtan a motorját.

Ő: Rám nem kell...

ÉN: De. Megvárom. Hátha segíthetek valamit.

Ő: Ugyan.

ÉN: Igaz, nem értek a motorkerékpárokhoz. De vannak szerszámok a kocsimban. Szüksége lehet rájuk. És ha már így összekerültünk...

Ő: Micsoda?

ÉN: Tulajdonképpen egy kis felelősséget érzek. Mert amikor ideállt az autóm mellé, érdeklődni, hogy merre kell rámenni az új útra, akkor még semmi baja sem volt — de én beszéltem, beszéltem, nem tudtam egyenes választ adni, és magának leállt a motorja.

Ő: Üresjáratban túlszivja magát.

ÉN: Ez az! Ha nem kell itt miattam ácsorognia, már messze száguldhatna. Megvárom. Puntum. Nem hagyhatom cserben. Aztán majd rátérünk az új útra. Együtt.

Ő: De ha mondom —

ÉN: Csak az a baj, hogy én sem tudom, merre van az az új út. Pedig arra szeretnék ráhajtani. De, hogy a négy út közül melyik vezet rá? Nem tudom. Tábla nincs. Új út, most készült el, és táblát, persze, még nem raktak ki.

Ő: Azt nem.

ÉN: Pedig csodálatos út. Csodálatos! A lehető legmodernebb. A legeslegkorszerűbb. Minden kilométere egymillió forintba került. Lehet, hogy kettőbe. És milliárdba. Számokat nem tudok megjegyezni. Maga is így van ezzel?

Ő: Mivel?

ÉN: A számokkal. Pedig írta az újság. Többször is megírta. Elolvastam, mindig gondosan elolvastam, és elfelejtettem. A legfontosabbat. Hogy mennyibe kerül. Meg azt, hogy hol lehet ráhajtani.

Ő: Azért állt itt?

ÉN: Ez a négy út megzavart. Sajnálom. Sajnálom, hogy nem tudok felvilágosítást adni. Maga bízott bennem.

Ő: Hát —

ÉN: Egy autós, ugye, az mégiscsak más.

Ő: Mennyiben?

ÉN: Az autós általában tapasztaltabb. Mint én is. Többfelé járt már, mindenfelé járt. Mert

amire összejön egy autó, ha csak egy Trabant is, az ember megél egyet s mást. Aztán egy autóban térkép is van. Útikönyv. Nekem is van. Csakhogy —

Ő: — ez egy új út.

ÉN: Ez az! Át kell majd rajzolni a térképeket. Új kiadás lesz. Megváltozik az úthálózat képe. Elkészült a csodálatos út! Mióta cikkeznek róla! Csodálatos, azt írják, csodálatos út. Szinte magától száguld rajta az ember.

Ő: Aki tudja, hogy hol van.

ÉN: No, igen. Aki tudja. Aki rátalál. — Nem segíthetnék mégis?

Ő: Egyedül is megy.

ÉN: Jól van. Csak bütykölje nyugodtan. Én ügyse nagyon — mint mondtam... De azért nem hagyom itt. Nézzelődök. Beszélgetünk. És ha mégis segíthetek, csak szóljon. Látja azt az elhagyott kastélyt?

Ő: Hol?

ÉN: Ott a fák mögött. Tulajdonképpen azért is álltam meg. Nem csak az új út miatt, amire rá akarok majd térni. Persze. Feltétlenül rátérek.

Ő: Nem látom.

ÉN: Mit? Ja...? Hát persze. Kicsit takarják a fák. De azért az oldala ide látszik: a hátsó feljárt, a kétszárnyú, parkba nyíló ajtó, a neobarokk ablakok.

Ő: Az a málladozó rondaság, ott?

ÉN: No de...! Kicsit talán elhanyagolt. Igaz.

Ő: Zsákok. Felrakva a mennyezetig.

ÉN: Valóban. Azt egészen jól látni a poros ablakon át is.

Ő: Raktár. Ilyesmi. Biztosan beázik.

ÉN: Biztosan. Beázik és málladozik és rondaság. Így van. Ezt látni. Ma. És innen. Elmúlt fölötté az idő. Meg a történelem. De aki odamegy, az mást is lát. A terasz lépcsői kifordultak, és fű nőtt a lépcsőfokok között, és a kőkarfa fekete kővén bársonyos a moha, és a kertbe vezető ajtón rozsdás lakat lóg, fehér madárpiszok aszalódott rá, és kívülről már lefeszítették a vasból kovácsolt kilincset, ami egymásra boruló leveleket formázott, de a piszkos üvegen át látszik, hogy belül még megvan a kilincs, a berakásos parkett, a sarokban a fajánsz kandalló, a mennyezetben a mennyezeten a gipsz ornamentika, és fekete pókhálók lógnak a terem sarkaiban, akár a húsz éve nem mosott tüllfüggönyök, és ez —

Ő: Egy kettes kulcs kellene ehhez a csavarhoz.

ÉN: — és ez szép! Ebben az elmúlásban szépség is van! Kegyetlen igazságszolgáltatása az időnek.

Ő: Megnézte?

ÉN: Tudom, hogy ezt látnám.

Ő: Aha.

ÉN: A park körülötte, persze, már elvadult. Egy helyen a fákat is kivágták, a gépállomás traktorainak, húsz évvel ezelőtt. Azóta azok a traktorok mér réges-régen a roncstelepre kerültek. Új zetorok forgolódnak ott. Hallja a dönögésüket? De a kastély még áll. És emlékszik. Azokra az időkre, amikor fagyaltot szervíroztak nyári délutánokon az erkélyen, és a fiatalok a gramfon mellől leszöktek a parkba, ahhoz a kis tóhoz, amin piros evezős csónakok kotyogtak a cövekekhez kikötve, vagy teniszezni mentek a vörös salakpályára, ami egészen hátul, lent a park végén volt, a falu alatt, és a kerítésen beleselkedtek a gyerekek.

Ő: Maga teniszezett vagy leselkedett?

ÉN: Tessék? Jó kérdés. A lényegre tapintó kérdés. Találja ki, melyik kategóriába tartoztam? A teniszezők vagy a leselkedők közé?

Ő: Nekem tökmindegy.

ÉN: Most már nekem is. De akkor nagyon furcsálltam, hogy csak vagy-vagyok vannak.

Ő: Szóval teniszezett?

ÉN: Nem.

Ő: Leselkedett.

ÉN: Ne egyszerűsítsünk. Ámbár — tulajdonképpen — ha meggondolom...

Ő: Majd szóljon.

ÉN: Mikor?

Ő: Ha eldöntötte, hogy melyiket vallja be.

ÉN: Nem értjük egymást. Sehogysem értjük egymást! Egyszerű választ könnyű lenne adnom. Fekete, fehér; igen, nem. Vagy kint, vagy bent. De nem erről van szó. Ezt maga csak hiszi.

Ő: De hiszen nekem tökmindegy.

ÉN: Talán ezt a romlatag kastélyt most látom először.

Ő: Máshol leselkedett.

ÉN: Vagy máshol teniszeztem. Igaz?

Ő: Vagy teniszlabda volt. Többet maga se variálhat.

ÉN: No, jó. Elárulom: kastély voltam. Illetve vagyok. Aki emlékszik. Sok mindenre. És ezt fontosnak tartja. Rettenetesen fontosnak! Mert enélkül azt sem tudhatom meg, hogy hol épült az az új út. Amit most keresek. Keresünk.

Ő: És tudja már merre kell menni? Mert én mindjárt készen vagyok.

ÉN: Egy ilyen kastély mellett hajtották el a transzportot. Negyvenötben. Gyalogtúra Ausztriába. Az emberek csak nézték őket. Kicsit sajnálkozva, kicsit furcsállva a dolgot. Tél vége volt. Minden csupa lucsok. Aki kidőlt a sorból — pukk! Golyót kapott.

Ő: Kitől?

ÉN: Kitől, kitől!!! Talán tőlem. Keretlegény is lehettem volna. Akkor már elég suhanc feszített egyenruhában. Olyan korúak, mint maga. Meg mint én. Akkoriban. Már azt hittük, megússzuk a háborút. Aztán mégse. Az utolsó felvonásban mi is színre léptünk. Ki így, ki úgy. Volt aki meglógott a leventéktől. Megbújt a rokonoknál, vagy kint a szőlőhegyen, és várta az oroszokat. Nem igaz. Nem várta. A háború végét várta. De volt, aki buzgón lapátolta a futóárkokat. Aztán, amikor közelért az ellenség, őt is belefektették. Az ágyúk átlóttek fölöttük. Aztán őket lötték. Ők meg ijedten, és kéjes izgalommal és teli nadrággal, és süvölvény lelkesedéssel puffogtattak bele a vakvilágba. Aztán a kastélyból meglógott a törzs. És éjszaka betörték a frontvonalat a téharmincégyesek. Na? Ehhez mit szólnak?

Ő: Cikis lehetett.

ÉN: Egy olyan többtonnás, csikorogva száguldó konzervdoboz nagyon elgondolkoztatja az embert. Aki peches volt, egy ideig törhette a fejét a volgai hadifogolytáborban, hogy is került oda.

Ő: Jó szöveg.

ÉN: Én nem kerültem oda. Megszéppenve hazapuçoltam a mama szoknyájához. De azt a rohadt kastélyt soha nem felejtettem el. Méghogy törzs. Meg csodafegyver! Fene megette...

Ő: Mi? Miről van szó...?

ÉN: Itt akármerre megy, kastélyokat talál. Volt falu, ahol csak egy templom volt, de kastély kettő is. Hova lettek ezek a kastélyok? Megvannak. De egy magaféle fiatalember már meg se találja azokat, rájuk se ismer. Raktárak, magtárak, irodák, kultúrházak, szanatóriumok, menhelyek és romok lettek. De mi itt élünk, és emlékszünk rájuk. Azám! A kastélyból indultak, az orosz hadsereg kiszuperált lovaival a földosztók, a kocsiderékban a végtelen sáros láncokkal. A kastélyba került a községháza, ott adták az élelmiszerjegyeket, ott váltották be a millpengőinket forintra, oda kellett vinni a beszolgáltatást. A gépállomás is egy kastélyban volt. Húsz kilométert kutyaoltam, amíg megtaláltam. Maga az új ember? — kérdezték. Akkor erre iszunk. És ittunk két napig, mert esett az eső, és a földeken minden gép beleragadt a sárba. Ott szervezték a téeszt. A folyosón.

A falnak fordulva álltak a parasztok, időnként elment mögöttük a rendőr, tarkón csapta őket, hogy nekilocsantak a meszelt falnak, aki megunt, aláírt és mehetett haza. Utánuk olyan piros tócsás maradt a fal, mintha a magasba kiszögeezett vörös papírfeliratokból folyt volna le a festék. Na, ehhez mit szól?

Ő: ...

ÉN: Egy kastélyban érettségiztem, ott volt a gimnázium kihelyezett fiókiskolája, és egy másikban, Pest mellett, az agrár-gépészmérnöki kar tagozata. És ötvenhatban nálunk a kastélyban csendőrök jelentek meg, tudták, hova kell menniük, az isten tudja honnan és milyen padlászugból került elő a mundérjuk, a puskájuk — mi meg futkostunk a faluban, hogy kaszára, kapára emberek! — mert a rendőreink világgá futottak. Mert itt mindig megpucol valaki: a törzs, a községháza, a rendőr, a csendőr — de mi itt maradunk. Hová is futhatnánk?...

Ő: ...

ÉN: No, jó. Magát ez nem érdekli. De mi érdekli? A motorja? Nem válaszol? Mi köze hozzá. Sprekkenszideucs? Nyet? Italiano?

Ő: ...

ÉN: Nem beszélünk? Egyáltalában, mi maga? Fiú? Lány? A franc tudja a nagy hajától. Olyan egyformák... Bukósisakban és farmerben... Na... Hé! Hagyja a motorját... Mért kezdi bögetni? Egy szót se érték... Hé...! Csak nem megy el? Itt hagy...? Barátom! Fiatalember! Huligán!!! Köszönni illik, ha elmegyünk...! Elment... Hé! Jöjjön vissza!!! — Dehogyan jön. Száguld bele a világba. Egyedül. Bolond módra. És így nem találja meg az új utat. Azt a csodálatos, csodálatos új utat! Egyedül soha nem találja meg. Remélem! — Remélem, hogy talán mégis megtalálja... De én? Én egyedül...? Velem most... Hahó! Ide! Egy új motoros... Ide, ide!!! Az új utat keresi ugye?

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: Ami most készült el.

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: Irányító tábla sincs.

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: De már megnyitották, járni lehet rajta, biztos helyről tudom, mindent tudok — csak azt nem, hogy pontosan hol van, hogyan lehet ráhajtani.

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: Ne, ne! Ne menjen el! Valamit mondani akartam. Mit is...? Ja, igen. Milyen jó motorja van. Remek. Igazán remek! Tudja, valamikor én is — egy öreg Puchom volt — negyvenkettőben? — nem! negyvenegyben — azazhogy nem is az enyém, a szomszédban lakott egy kasznár, azé volt — néha megengedte — illetve egyszer, hogy egy kört forduljak... Aztán mindig motor után ácsingóztam. Ilyen a fiúgyerek... Ahogy magát itt most elnézem, mintha magamat látnám. Én is ilyen voltam vagy lehettem volna, illetve vagyok — voltam...

ŐMEGÉN: He?!

ÉN: Szóval itt négyfelé lehet menni, de hogy melyik út vezet arra a csodálatos új útra, azt semmi se jelzi.

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: Ilyen a mi formánk. Magyaroké.

ŐMEGÉN: He?!

ÉN: Egyszóval ki van velünk tolva. Legalábbis velünk kettőnkkel.

ŐMEGÉN: Aha.

ÉN: Én is azt az új utat, azt a csodálatos utat keresem. Tájékozódniunk kell. Mindenfelé. Érdeklődniük. Mindenkitől. Felvilágosításra van szükségünk. Kapcsolatot kell találnunk az emberekkel. Igaz? De előbb egymással.

ŐMEGÉN: Ühüm.

ÉN: De én nem... Én talán nem beszélnék. Legalábbis először nem. Próbáljuk úgy, hogy előbb maga beszél. Jó lesz? Nincs más javaslata? Kezdje hát. Hallgatom... Honnan jött, hová megy, hogyan tovább, estébé, estébé. Csak tessék. Hallgatom. De nem vehetné le a gázt? Így nem tudjuk megbeszélni a legfontosabbakat. A legfontosabb pedig —

ŐMEGÉN: Utánam!

ÉN: Hová megy? Ne hagyjon itt maga is!

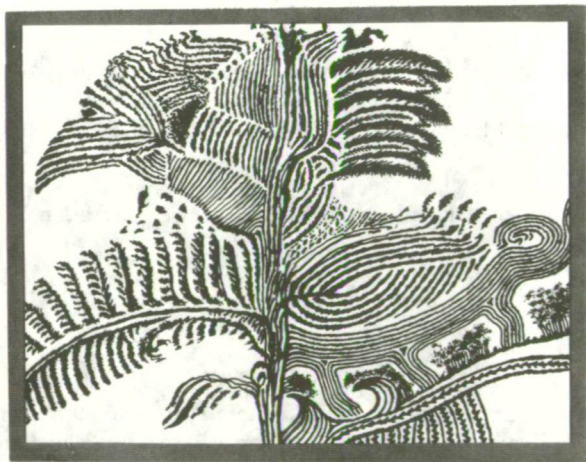
ŐMEGÉN: Utánam...!

ÉN: De hová? Csak így vaktában...?

ŐMEGÉN: Utánam...

ÉN: Utána? Igen. Tulajdonképpen — mindig is tudtam — sejtettem — reméltem, hogy talán arra — biztos arra kellene — arra kell mennünk...

(Az író hagyatékából)

HORNYÁK LÁSZLÓ RAJZA